

TURISTIČKA RUTA PUT SVILE

Ljubijankić, Aida

Undergraduate thesis / Završni rad

2023

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **Karlovac University of Applied Sciences / Veleučilište u Karlovcu**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:128:995644>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-03-16**

VELEUČILIŠTE U KARLOVCU
Karlovac University of Applied Sciences

Repository / Repozitorij:

[Repository of Karlovac University of Applied Sciences - Institutional Repository](#)

zir.nsk.hr

DIGITALNI AKADEMSKI ARHIVI I REPOZITORIJI

VELEUČILIŠTE U KARLOVCU
POSLOVNI ODJEL
PREDDIMPLOMSKI STRUČNI STUDIJ UGOSTITELJSTVA

Aida Ljubijankić

TURISTIČKA RUTA PUT SVILE
ZAVRŠNI RAD

Karlovac, 2023.

**VELEUČILIŠTE U KARLOVCU
POSLOVNI ODJEL
PREDDIPLOMSKI STRUČNI STUDIJ UGOSTITELJSTVA**

Aida Ljubijankić

TURISTIČKA RUTA PUT SVILE

ZAVRŠNI RAD

Veleučilište u Karlovcu
Poslovni odjel
Stručni studij Ugostiteljstva

Kolegij: Turističko vrednovanje kulturne baštine

Mentor: dr. sc. Silvija Vitner Marković

Matični. br. studenta: 0618617081

Karlovac, rujan 2023.

ZAHVALA

Iskreno se zahvaljujem svojoj mentorici dr. sc. Silvija Vitner Marković na danim uputama i savjetima prilikom izrade ovoga završnog rada koji su oblikovali ideju i pomogli mi u izradi ovoga završnog rada.

Posebno se želim zahvaliti svojoj obitelji na potpori i pomoći kako tijekom izrade ovog rada, tako i tijekom cijelog studija. Također zahvaljujem svojim kolegama i prijateljima na potpori i pomoći tijekom svih ovih godina studiranja.

Hvala Vam!

SAŽETAK

Predmet i cilj završnog rada odnose se na prikaz i analizu turističke rute Put svile s fokusom na međuovisnost kulture, kulturne baštine i turizma. Svrha i cilj rada je prikazati i opisati Put svile, njegovu infrastrukturnu mrežu, kao i novi Put svile, obzirom da predstavlja novu inicijativu uspostavljenu tijekom 2013. godine. Također, fokus je usmjeren na prikaz kulturne baštine Puta svile koja je bogata raznolikim tematskim sadržajima, kao i na razvoj turizma s osvrtom na turističke atrakcije na tematski povezanim prostorima. Turistička valorizacija tematski povezanih atrakcija čini ovu rutu posebnom.

Ključne riječi: turistička ruta, Put svile, kulturna baština, akumulacija turističkih atrakcija

SUMMARY

The subject of the final paper refers to the analysis and presentation of the Silk Road tourist route with a focus on cultural heritage and tourism. The purpose of the paper is to present and describe the Silk Road, its infrastructure network, as well as the new Silk Road, considering that it represents a new initiative established in 2013. Also, the focus is on the presentation of the cultural heritage of the Silk Road, which is rich and diverse, the development of tourism with reference to tourist attractions and its influence on the development of tourism.

Keywords: tourist route, Silk Road, cultural heritage, accumulation of tourist attractions

SADRŽAJ

1. UVOD.....	1
1.1. Predmet i cilj rada.....	1
1.2. Izvori i metode prikupljanja podataka.....	1
1.3. Sadržaj i struktura rada.....	2
2. POVIJESNI RAZVOJ PUTA SVILE.....	3
2.1. Stari Put svile.....	3
2.2. Novi Put svile.....	7
3. KULTURNA BAŠTINA TURISTIČKE RUTE PUT SVILE.....	12
3.1. Trgovinska perspektiva.....	14
3.2. Religijska perspektiva.....	16
4. VALORIZACIJA TURISTIČKE RUTE PUT SVILE I KULTURNI TURIZAM.....	19
4.1. Valorizacija atrakcija turističke rute Put svile.....	19
4.1.1. Destinacija Dunhuang i istaknute atrakcije.....	19
4.1.2. Destinacija Zhangye i istaknute atrakcije.....	23
4.1.3. Destinacija Kashgar i istaknute atrakcije.....	27
4.1.4. Destinacija Qinghai i istaknute atrakcije.....	30
4.2 Turistička ruta Put svile i kulturni turistički proizvod.....	36
5. ZAKLJUČAK.....	39
LITERATURA.....	41
POPIS SLIKA.....	44

1. UVOD

Otkako je prihvatila tržišno orijentiran sustav, Kina je sve više ovisila o vanjskoj trgovini, a uvoz i izvoz su postali duboko ukorijenjeni u kinesko društvo i gospodarsku praksu. Svileni Put, poznat i kao Put svile bio je ogromna trgovačka mreža koja je povezivala Euroaziju i Sjevernu Afriku kopnenim i morskim putevima. Dobio je ime po kineskoj svili, visoko cijenjenoj robi koju su trgovci prevozili duž ovih trgovačkih mreža. U antičko i srednjovjekovno doba, Put svile bio je od velike važnosti za prijevoz ljudi, robe i ideja između Istoka i Zapada.

Ogromna mreža trgovačkih puteva, povezivala je različite zemlje i stanovništvo Kine, euroazijske stepe, srednje Azije, Indije, zapadne Azije i Europe. Iako je njegova glavna upotreba bila za uvoz svile iz Kine, trgovci koji su se kretali u suprotnom smjeru nosili su u Kinu nakit, stakleno posuđe i drugu egzotičnu robu s Mediterana, žad iz Khotana, te konje i krzno od nomada iz Stepe. U oba smjera prenosila se tehnologija i ideologija. Put svile je spojio postignuća različitih naroda Euroazije kako bi unaprijedio Stari svijet u cjelini. Uz to, Put svile obiluje raznolikom kulturnom baštinom i turističkim atrakcijama, koje iz godine u godinu privlače sve veći broj posjetitelja. Stoga, fokus rada je stavljen na prikaz kulturne baštine te turizma, tj. prikaz turističkih atrakcija i utjecaja Puta svile na razvoj turizma.

1.1. Predmet i cilj rada

Predmet završnog rada je turistička ruta Puta svile. Cilj završnog rada je istražiti i analizirati turističku rutu Puta svile, kulturnu baštinu te turizam s fokusom na turističku valorizaciju atrakcija iste rute.

1.2. Izvori i metode prikupljanja podataka

Prilikom izrade završnog rada korištene su sljedeće znanstvene metode: metoda kompilacije, analize, sinteze, deskripcije. Sekundarni podaci prikupljeni su metodom istraživanja za stolom. Korištena je stručna literatura i relevantni web izvori.

1.3. Sadržaj i struktura rada

Završni rad je strukturiran u pet temeljnih poglavlja. U prvom poglavlju rada prikazane su glavne odrednice koje se odnose na predmet rada, izvore podataka te metode prikupljanja podataka i strukture rada. Drugo poglavlje prikazuje stari i novi Put svile, infrastrukturne mreže kao i međusobnu povezanost.

U trećem poglavlju fokus je na prikazu kulturne baštine Puta svile, odnosno starog Puta svile, dok se u četvrtom poglavlju prikazuje utjecaj na razvoj turizma. Naglasak se stavlja na prikaz i ulogu akumuliranih turističkih atrakcija promatranog prostora. Na kraju rada izveden je zaključak, naveden je popis korištene literature te popis ilustracija.

2. POVIJESNI RAZVOJ PUTA SVILE

U ovom poglavlju naglasak je na prikazu Puta svile koji je ostvario značajnu važnost, posebice u pogledu trgovine, ali nažalost zatvoren je od 1453. godine, dok je „novi“ Put svile nastao u 21. stoljeću.

2.1. Stari Put svile

Put svile bio je mreža trgovačkih puteva koji su povezivali Kinu i Daleki istok s Bliskim istokom i Europom. Uspostavljeni kada je dinastija Han u Kini službeno otvorila trgovinu sa Zapadom 130. godine prije Krista, rute Puta svile ostale su u upotrebi do 1453. godine, kada je Osmansko Carstvo bojkotiralo trgovinu s Kinom i zatvorilo ih. Iako je prošlo gotovo 600 godina otkako se Put svile koristio za međunarodnu trgovinu, rute su imale trajan utjecaj na trgovinu, kulturu i povijest koji odjekuju i danas. Put svile je dobio ime po vrlo unosnoj trgovini svilenim tekstilom koji se proizvodio gotovo isključivo u Kini. Mreža je započela širenjem dinastije Han u središnju Aziju oko 114. godine prije Krista, što je uvelike smirilo nekada neukročenu regiju.¹ Carski izaslanik Zhang Qian dobio je zadatak da istraži nepoznate zemlje izvan regije u potrazi za potencijalnim trgovinskim partnerima i saveznicima. Širenje Partskog Carstva, koje se protezalo od istočne Anadolije do Afganistana, omogućilo je most prema Istočnoj Africi i Sredozemlju, posebice Rimskom Carstvu u nastajanju.

Početak prvog stoljeća nove ere, kineska svila bila je široko tražena u Rimu, Egiptu i Grčkoj. Ostala unosna roba s Istoka uključivala je čaj, boje, parfeme i porculan; među zapadnim izvozom bili su konji, deve, med, vino i zlato. Osim što je stvorilo značajno bogatstvo za nove trgovačke klase, proliferacija dobara poput papira i baruta uvelike je promijenila putanju različitih područja, ako ne i svjetske povijesti.² Tijekom svog otprilike 1.500 godina postojanja, Put svile je pretrpio uspon i pad brojnih carstava i nekoliko velikih nesreća uključujući Crnu smrt i mongolska osvajanja. Nakon ovih nesreća, Put svile je često postajao jači nego prije.

¹Waugh, D.C.: The Silk Roads in history, University of Washington, Washington, 2002., dostupno na: <http://www.penn.museum/documents/publications/expedition/PDFs/52-3/waugh.pdf>, (13.01.2022.)

²Ibidem.

Trgovina Putom svile odigrala je značajnu ulogu u otvaranju političkih i gospodarskih odnosa između Kine, Koreje, Japana, Indije, Irana, Europe, Roga Afrike i Arabije. Osim robe, mreža je omogućila neviđenu razmjenu ideja, religija (osobito budizma, filozofija i znanstvenih otkrića, od kojih su mnoga preoblikovana od strane društava koja su ih susrela. Isto tako, rutama je koristio veliki broj ljudi, uključujući migrante, izbjeglice, misionare, obrtnike, diplomate i vojnike.³

Slika 1. Stari Put svile

Izvor: World history encyclopedia: The Silk Road, dostupno na: <https://bit.ly/3Etlcau>, (14.01.2022.)

Unatoč tome što je u više navrata preživio mnoge geopolitičke promjene i poremećaje, Put svile je naglo završio usponom Osmanskog Carstva 1453., što je gotovo odmah prekinulo trgovinu između Istoka i Zapada. To je potaknulo europske napore da traže alternativne puteve do istočnih bogatstava, čime je započelo Doba otkrića, europski kolonijalizam i intenzivniji proces globalizacije, koji je vjerojatno započeo Putem svile. Utjecaj mreže opstaje do 21. stoljeća.

Izvorni Put svile nastao je tijekom širenja kineske dinastije Han na zapad, koja je uspostavila trgovinske mreže u današnjim srednjoazijskim zemljama Kirgistanu,

³Williams, T.: The Silk Roads, International Council of Monuments and Sites, 2014., dostupno na: https://www.icomos.org/images/mediatheque/ICOMOS_WHTThematicStudy_SilkRoads_final_lv_201406.pdf, (14.01.2022.)

Tadžikistanu, Kazahstanu, Uzbekistanu, Turkmenistanu i Afganistanu, kao i suvremeni Pakistan i Indija na jugu. Te su se rute na kraju protezale preko četiri tisuće milja do Europe.⁴

Stoga je središnja Azija bila epicentar jednog od prvih valova globalizacije, povezujući istočno i zapadno tržište, potičući neizmjereno bogatstvo i miješajući kulturne i vjerske tradicije. Vrijedna kineska svila, začini, žad i druga roba kretali su se prema zapadu, dok je Kina dobivala zlato i druge plemenite metale, bjelokost i proizvode od stakla. Ruta je dosegla vrhunac tijekom prvog tisućljeća, pod vodstvom prvo Rimskog, a zatim Bizantskog carstva i dinastije Tang (618–907) u Kini.⁵

Do šesnaestog stoljeća, azijska trgovina s Europom uglavnom se preusmjerila na pomorske trgovačke puteve, koji su bili jeftiniji i brži. Danas su zemlje Srednje Azije ekonomski izolirane, s unutarregionalnom trgovinom koja čini samo 6,2 posto sve prekogranične trgovine.

Put svile sastojao se od nekoliko ruta. Kako se pružao prema zapadu od drevnih trgovačkih središta Kine, kopneni, interkontinentalni Put svile podijelio se na sjeverne i južne rute zaobilazeći pustinju Taklamakan i Lop Nur. Trgovci na tim rutama bili su uključeni u "štafetnu trgovinu" u kojoj je roba mnogo puta mijenjala ruke prije nego što je stigla do konačnog odredišta. Sjeverna ruta je započela u Chang'anu (sada zvanom Xi'an), drevnoj prijestolnici Kine. Ruta je definirana oko 1. stoljeća prije Krista i putovala je prema sjeverozapadu kroz kinesku pokrajinu Gansu iz provincije Shaanxi i podijelila se na tri daljnje rute, od kojih dvije slijede planinske lance na sjeveru i jugu pustinje Taklamakan da bi se spojile kod Kašgara, a druga ide sjeverno od Tiana Planine Shan kroz Turpan , Talgar i Almaty (u današnjem jugoistočnom Kazahstanu). Rute se ponovno razdvajaju zapadno od Kašgara, s južnim ogrankom koji se spušta niz dolinu Alai prema Termezu (u modernom Uzbekistanu) i Balkhu (Afganistan), dok je drugi putovao kroz Kokandu dolini Fergana (u današnjem istočnom Uzbekistanu), a zatim na zapad preko pustinje Karakum. Obje rute spojile su se s glavnom južnom rutom prije

⁴Frankopan, P.: *The New Silk Roads: The Present and Future of the World*, Bloomsbury Publishing, London, 2019., p. 21.

⁵*ibidem*.

nego što su stigle do drevnog Merva u Turkmenistanu. Drugi krak sjeverne rute skrenuo je na sjeverozapad pored Aralskog mora i sjeverno od Kaspijskog mora , a zatim i dalje do Crnog mora.⁶

Južna ruta ili karakoramska ruta uglavnom je bila jedna ruta iz Kine kroz planine Karakoram , gdje se i danas održava kao Karakoramska autocesta, asfaltirana cesta koja povezuje Pakistan i Kinu. Pomorski Put svile odnosi se na pomorski dio povijesnog Puta svile koji povezuje Kinu s jugoistočnom Azijom, indonezijskim arhipelagom, indijskim potkontinentom, arapskim poluotokom, sve do Egipta i konačno Europom. Trgovački put je obuhvaćao brojne vodene površine, uključujući Južno kinesko more, Malački tjesnac, Indijski ocean, Bengalski zaljev, Arapsko more, Perzijski zaljev i Crveno more. Pomorski put se preklapa s povijesnom pomorskom trgovinom jugoistočne Azije, trgovinom začinima, trgovinom Indijskim oceanom i nakon 8. stoljeća arapskom pomorskom trgovačkom mrežom. Mreža se također proširila na istok do Istočnog kineskog mora i Žutog mora kako bi povezala Kinu s Korejskim poluotokom i japanskim arhipelagom.⁷

S obzirom da je Put svile odigrao veoma značajnu ulogu u povezivanju Kine s prethodno navedenim zemljama, tijekom 21. stoljeća nastala je inicijativa za razvoj novog Puta svile. Stoga, u nastavku će se ukratko opisati novi Put svile, infrastrukturne mreže, kao i povezanost i održivi razvoj.

⁶Sarwar, L.: The Old Silk Road and the New Silk Road - An Analysis of the Changed Discourse Centre of Central Asian Studies, University of Kashmir, Srinagar, 2017., dostupno na: <http://ccas.uok.edu.in/Files/93269b6c-7f53-4439-ae9a-3bdf55a4c649/Journal/59222b32-81a8-4021-8b51-c50c25dd22e7.pdf>, (15.01.2022.)

⁷Ibidem.

2.2. Novi Put svile

Novi Put svile, poznat i kao Inicijativa Pojas i Put (eng. *The Belt and Road Initiative* - BRI) je transkontinentalni dugoročni program politike i ulaganja koji ima za cilj razvoj infrastrukture i ubrzanje ekonomske integracije zemalja duž rute povijesnog Puta svile. Inicijativu je 2013. godine predstavio kineski predsjednik Xi Jinping, a do 2016. godine je bila poznata kao OBOR (eng. *One Belt One Road*) - Jedan pojas jedan Put. Dana 28. ožujka 2015. godine, službeni nacrt inicijative Pojas i Put izdali su Nacionalna komisija za razvoj i reformu (eng. *National Development and Reform Commission* - NDRC), Ministarstvo vanjskih poslova (eng. *Ministry of Foreign Affairs* - MOFA) i Ministarstvo trgovine (eng. *Ministry of Commerce* - MOFCOM) Narodne Republike Kine, uz ovlaštenje Državnog vijeća.⁸

Novi Put svile je globalna inicijativa, ali po svojoj prirodi izgradnje na povijesnom Putu svile stavlja veliki fokus na zemlje u Aziji, istočnoj Africi, istočnoj Europi i Bliskom istoku, regiji koja se uglavnom sastoji od tržišta u nastajanju. Prema službenom nacrtu, ima za cilj promicanje povezanosti azijskih, europskih i afričkih kontinenata i njihovih susjednih mora, uspostavljanje i jačanje partnerstava među zemljama duž pojasa i puta, uspostavljanje svedimenzionalne, višeslojne i složene povezanosti mreže, te ostvariti raznolik, neovisan, uravnotežen i održiv razvoj u tim zemljama.

Inicijativa za pojas i Put rješava „infrastrukturni jaz“ i stoga ima potencijal za ubrzanje gospodarskog rasta širom azijsko-pacifičke regije, Afrike i srednje i istočne Europe.⁹

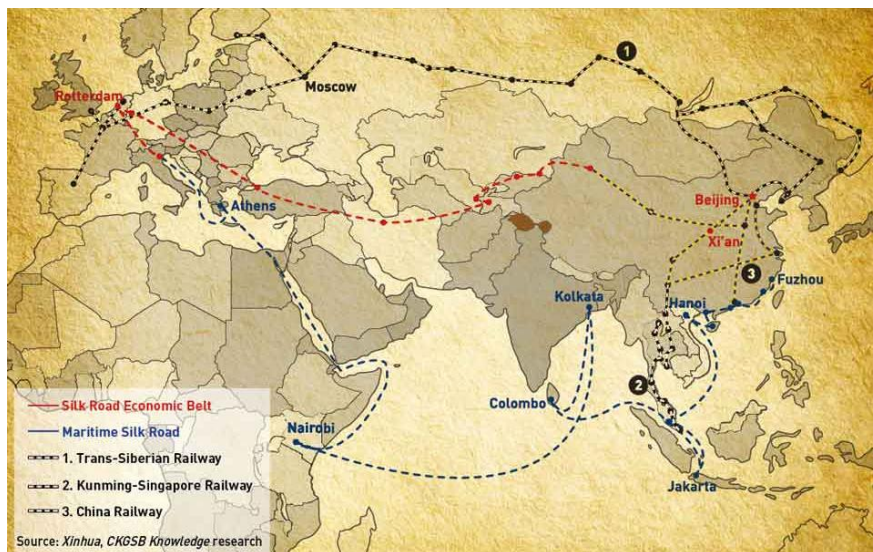
Početni fokus bio je ulaganje u infrastrukturu, obrazovanje, građevinski materijal, željeznicu i autocestu, automobile, nekretnine, električnu mrežu te željezo i čelik. Već su neke procjene navele novi Put svile kao jedan od najvećih infrastrukturnih i investicijskih

⁸Gu, J.: *China's New Silk Road to Development Cooperation: Opportunities and Challenges*, United Nations University Centre for Policy Research, New York, 2015., p. 18.

⁹Miller, T.: *China's Asian Dream: Empire Building Along the New Silk Road*, Zed Books, London, 2017., p. 21.

projekata u povijesti, koji pokriva više od 68 zemalja, uključujući 65% svjetske populacije i 40% globalnog bruto domaćeg proizvoda od 2017. godine. Projekt se temelji na starim trgovačkim putevima koji su nekada povezivali Kinu na zapadu, putevima Marca Pola i Ibn Battute na sjeveru i pomorskim ekspedicijskim putevima iz dinastije Ming admirala Zheng He na jugu.¹⁰

Slika 2. Prijevozni pravci Novog Puta svile

Izvor: CKGSB Knowledge: Mapping the New Silk Road, dostupno na:

<https://english.ckgsb.edu.cn/knowledges/mapping-the-new-silk-road/>, (27.03.2023.)

Službeni naziv inicijative je Ekonomski pojas Puta svile i Strategija razvoja pomorskog Puta svile 21. stoljeća koja je prvobitno nazvana *One abstract*. Engleski prijevod promijenjen je u Inicijativu *Belt and Road* (BRI) od 2016. godine, kada je kineska vlada smatrala da je naglasak na riječi "jedan" i "strategija" podložan pogrešnom tumačenju pa se odlučila za inkluzivniji izraz "inicijativa". u svom prijevodu. Međutim, "Jedan pojas, jedan Put" i dalje je referentni izraz u medijima na kineskom jeziku.

Novi Put svile odnosi se na poboljšanje fizičke infrastrukture kopnenim putevima koji su približno jednaki starom Putu svile. Infrastrukturni koridori koji se prostiru na oko

¹⁰Frankopan, P., op. cit., p. 31.

60 zemalja, prvenstveno u Aziji i Europi, ali također uključujući Oceaniju i Istočnu Afriku, koštati će procjenjuje se 4-8 bilijuna američkih dolara. Novi Put svile je u suprotnosti s dva trgovinska aranžmana usmjeren na SAD, Transpacifičkim partnerstvom i Transatlantskim trgovinskim i investicijskim partnerstvom. Ovaj projekt dobiva financijsku potporu od Fonda svilenog Puta i Azijske banke za infrastrukturne investicije, dok ih tehnički koordinira Forum summita B&R. Kopneni Putevi uključuju:¹¹

1. Novi most, koji se proteže od zapadne Kine do zapadne Rusije preko Kazahstana, a uključuje svile željeznice kroz Xinjiang autonomne oblasti, Kazahstana, Rusije, Bjelorusije, Poljske i Njemačke.
2. Još jedan koridor vodit će od sjeverne Kine preko Mongolije do ruskog Dalekog istoka.
3. Kina-Centralna Azija-Zapadna Azija koridor, koji će biti od zapadne Kine do Turske.
4. Kina-Indokini Poluotok koridor, koji će biti od južne Kine u Singapuru.
5. Kina-Pakistan Ekonomski koridor.

Ekonomski pojas Novog Puta svile uključuje zemlje na izvornom Putu svile kroz središnju Aziju, zapadnu Aziju, Bliski istok i Europu. Inicijativa bi stvorila kohezivno gospodarsko područje izgradnjom čvrste infrastrukture kao što su željezničke i cestovne veze i meke infrastrukture poput trgovinskih sporazuma i zajedničke trgovačke pravne strukture sa sudskim sustavom za nadzor nad sporazumima. To bi povećalo kulturnu razmjenu i proširilo trgovinu.¹²

Osim zone koja je uglavnom analogna povijesnom Putu svile, proširenje uključuje južnu i jugoistočnu Aziju. Mnoge zemlje u ovom pojasu također su članice Azijske banke za infrastrukturna ulaganja (AIIB) koju vodi Kina. Predložena su tri pojasa. Sjeverni pojas išao bi preko središnje Azije i Rusije do Europe. Središnji pojas prolazi kroz Srednju Aziju i Zapadnu Aziju do Perzijskog zaljeva i Sredozemnog mora.

¹¹Miller, T., op. cit., p. 37.

¹²Ibidem.

Južni pojas se proteže od Kine kroz jugoistočnu Aziju i južnu Aziju i dalje do Indijskog oceana kroz Pakistan.¹³

Pomorski Put svile 21. stoljeća ključna je komponenta kineske inicijative Novog Puta svile, velikog razvojnog plana koji ima za cilj povezati Kinu s ostatkom Azije, Afrike i Europe i kao takva može igrati ključnu ulogu u razvoju pomorske infrastrukture diljem Azije i Pacifika u nadolazećim godinama. Pomorski Put svile vodi sa svojim vezama od kineske obale prema jugu preko Hanoija do Jakarte, Singapura i Kuala Lumpura kroz Malački tjesnac preko šrilanskog Colomba nasuprot južnog vrha Indije preko Maléa, glavnog grada Maldiva, do istočnoafrička Mombasa, odatle do Džibutija, zatim kroz Crveno more preko Sueskog kanala u Sredozemno more, tamo preko Haife, Istanbula i Atene do Gornjeg Jadrana do sjevernotalijanskog spoja Trsta sa svojom međunarodnom slobodnom lukom i željezničkim vezama sa srednjom Europom i Sjevernim morem.¹⁴

Prema procjenama u 2019. godini, kopnena ruta Puta svile ostaje niša projekt, a najveći dio trgovine Putem svile i dalje se odvija morem. Razlozi su prvenstveno zbog troškova prijevoza kontejnera. Pomorski Put svile također se smatra posebno atraktivnim za trgovinu jer, za razliku od kopnenog Puta svile koji vodi kroz rijetko naseljenu Srednju Aziju, s jedne strane postoji mnogo više država na Putu prema Europi, a s druge strane, njihova su tržišta, mogućnosti razvoja i broj stanovnika daleko veći. Konkretno, postoje mnoge kopnene veze kao što je koridor Bangladeš-Kina-Indija-Mjanmar (BCIM). Zbog svog jedinstvenog zemljopisnog položaja, smatra se da Myanmar igra ključnu ulogu za kineske BRI projekte.¹⁵

Tijekom 26. siječnja 2018. godine Ured za informiranje Državnog vijeća Narodne Republike Kine objavio je bijelu knjigu pod naslovom „*China`s Arctic Policy*“ u prijevodu „Kineska arktička politika“, obećavajući da će aktivno sudjelovati u arktičkim poslovima.

¹³Miller, T., op. cit., p. 38.

¹⁴Cvetković, V.N.: Novi Put svile: Balkanska perspektiva, Univerzitet u Beogradu, Beograd, 2016., p. 29.

¹⁵Frankopan, P., op. cit., p. 41.

Dokument je nacrt za kinesku arktičku strategiju i njezinu ambiciju da razvije “Polarni Put svile” u okviru “Inicijative Pojas i Put”.¹⁶

Brzi tempo topljenja ledenjaka trebao bi otvoriti 6.000 km morskog puta kroz Arktik, povezujući sjevernu Europu i istočnu Aziju. Ako je ovaj novi sjeverni prolaz dovoljno dostupan za pomorsku trgovinu, imao bi potencijal da poništi ili barem značajno izmijeni sadašnje brodske puteve koji dominiraju euro-azijskim trgovinskim tokovima. Nova sjeverna ruta, ili “Arktički Put svile” kako ga ponekad nazivaju zagovornici, predstavljala bi zamjetno smanjenje vremena i troškova transporta oko kontinenta. Osim toga, dok bi povezivao Europu, Aziju i Sjevernu Ameriku, otvoreni arktički prolaz predstavljao bi alternativnu arteriju za kinesku trgovinu, omogućujući joj da zaobiđe nekoliko važnih strateških zagušnica.¹⁷ Osim perspektive uštede troškova koju pružaju nove brodske trake, daljnja potencijalna ekonomska “prednost” klimatskih promjena na Arktiku je energetska dostupnost. Arktik predstavlja ogroman rezervoar neiskorištenih i neotkrivenih energetske resursa. Uzimajući sve ovo u obzir, nije iznenađujuće da Narodna Republika Kina mnogo ulaže u arktička pitanja.

Kina je u BRI angažirala 138 zemalja i 30 međunarodnih organizacija. Infrastrukturni projekti uključuju luke, željeznice, autoceste, elektrane, zrakoplovstvo i telekomunikacije. Vodeći projekti uključuju Kinesko-pakistanski gospodarski koridor, željezničku prugu Boten-Vientiane u Laosu i kopnenu luku Khorgas.

¹⁶Heršak, E., Vidaković, N.: Euroazijske povijesne teme i „Putovi svile“, Radovi Zavoda za hrvatsku povijest Filozofskoga fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, 2019., 51(2), 279-342.

¹⁷Ibidem.

3. KULTURNA BAŠTINA TURISTIČKE RUTE PUT SVILE

Naslijeđe je kulturna ostavština koju dobivamo iz prošlosti, koju živimo u sadašnjosti i koju ćemo prenijeti budućim generacijama. Konvencijom o zaštiti svjetske kulturne i prirodne baštine iz 1972. UNESCO je utvrdio da određena mjesta na Zemlji imaju "iznimnu univerzalnu vrijednost" i pripadaju zajedničkoj baštini čovječanstva. Ipak, kulturna baština nije ograničena na spomenike i zbirke predmeta. Sastoji se i od živih izraza naslijeđenih od naših predaka, kao što su usmena predaja, izvedbena umjetnost, društveni običaji, rituali, svečani događaji, znanja i postupci vezani uz prirodu i svemir te znanja i tehnike vezane uz tradicijske zanate. Unatoč svojoj krhkosti, nematerijalna kulturna baština ili živa baština važan je čimbenik u održavanju kulturne raznolikosti.¹⁸

Tijekom stoljeća u različitim regijama duž Puta svile razvijene su stotine lokaliteta i spomenika kulturne i povijesne vrijednosti. Svaki od ovih lokaliteta ili spomenika ne samo da predstavlja različite običaje i tradicije lokalnih zajednica, već svjedoči i o kulturnoj interakciji koja se odvijala u njima ili oko njih, otkrivajući utjecaj kultura iz cijelog svijeta, dovedenih u dodir kroz povijesni Put svile. Put svile predstavljao je puteve integracije, razmjene i dijaloga između različitih kultura i civilizacija tijekom više od dva tisućljeća. Smještene na spoju mnogih Puteva svile, srednjeazijske republike (Kazahstan, Kirgistan, Tadžikistan, Turkmenistan i Uzbekistan) dom su brojnih povijesnih i kulturnih znamenitosti koje svjedoče o ulozi Puta svile kao raskrižja civilizacija. Bez obzira na to, središnja Azija bila je jedna od najslabije zastupljenih regija na Popisu svjetske baštine, ne samo zbog kasne ratifikacije Konvencije o svjetskoj baštini iz 1972. godine, već i zbog nedostatka kapaciteta i resursa, te nedostatka pravne zaštite i upravljanja sustava.¹⁹

UNESCO i Svjetska turistička organizacija UN-a odavno su prepoznali potrebu da se posveti veća međunarodna pozornost povijesnim i kulturnim vezama i tokovima kopnenog Puta svile, čije je naslijeđe niz pokretne i nepokretne materijalne kulture, uključujući samostane, poštanske kuće, utvrde, špiljske hramove, budističke pagode,

¹⁸UNESCO: World Cultural Heritage along the Silk Roads, dostupno na: <https://en.unesco.org/silkroad/silk-road-themes/world-cultural-heritage>, (13.02.2022.)

¹⁹Ibidem.

grobnice, tekstil, dokumente i slično. Duž tisućljeća starog trgovačkog Puta nalaze se 33 povijesna mjesta, od kojih 22 u četiri kineske administrativne regije na provincijskoj razini (pokrajine Shaanxi, Henan i Gansu i autonomna regija Xinjiang Uygur), zajedno s osam u Kazahstanu i tri u Kirgistanu. U nastavku će se opisati neke od najznačajnijih kulturnih i povijesnih obilježja Puta svile.²⁰

Vrata Dingding su možda i najvažnije kulturno obilježje, posebice jer su to gradska vrata koja su najduže u upotrebi među svim drevnim prijestolnicama u kineskoj povijesti. Uz Dingding, potrebno je izdvojiti i prolaz Hangu. Ruševine prolaza Hangu nalaze se u okrugu Xin'an u gradu Luoyang, središnjoj kineskoj pokrajini Henan. Bio je to strateški prijevoj u drevnoj Kini južno od velikog istočnog zavoja Žute rijeke u današnjem Lingbaou, provinciji Henan. Dinastija Qin izgradila je prijelaz 361. godine prije Krista kao svoja istočna vrata. Glavna linija ove drevne rute koja je povezivala istok i zapad bila je u upotrebi od 2. st. pr. Kr. do 16. st. n. e., a protezala se na više od 8.700 kilometara tijekom svog vrhunca. Složeni projekt uključuje različite vrste baštine, uključujući budistička mjesta, vojne propusnice i ostatke drevnih gradova.²¹

Palača Weiyang bila je kompleks palače, smještena u blizini grada Chang'an (današnji Xi'an) u provinciji Shaanxi. Izgrađena 200. godine prije Krista, služila je kao administrativno središte i carska rezidencija dinastije Zapadni Han, kao i dinastije Western Jin i nekoliko drugih režima tijekom Sjeverne i Južne dinastije. Pećine Maijishan niz su od 194 špilje usječene na strani brda Majishan u Tianshuiju u pokrajini Gansu, sjeverozapadnoj Kini. Unutar špilja nalaze se glineni kipovi i murali.

Pećine hrama Bingling u sjeverozapadnoj kineskoj pokrajini Gansu pune su budističkih statua, stupa i murala i bile su u tijeku između 4. i 10. stoljeća. Ruševine Xuanquanzhi nalaze se na važnom prijevoju Puta svile u sjeverozapadnoj kineskoj provinciji Gansu. Bila je to relejna stanica. Ruševine tornjeva svjetionika građenih tijekom više od 1000 godina i danas se mogu pronaći u blizini ruševina. Ruševine grada Suoyang nalaze se u okrugu Guazhou, u sjeverozapadnoj kineskoj provinciji Gansu.

²⁰Study in China: Explore China - 22 World Heritage Sites in China Along the Silk Road, 2021., dostupno na: <https://www.studyinchina.com.my/web/page/22-world-heritage-sites-along-the-silk-road/>, (14.02.2022.)

²¹Ibidem.

Suoyang, koji datira iz dinastije Han (202. pr. Kr.-220. n. e.), bio je drevni grad na Putu svile, ruti koja je u antičko doba olakšala trgovinu i kulturnu razmjenu Euroazije.²²

Prolaz Yumen poznat kao Jade Gate Pass, je prolaz koji se nalazi zapadno od Dunhuanga u današnjoj provinciji Gansu u Kini. U davna vremena, ovo je bio prijevoj kroz koji je prolazio Put svile, i bio je to jedini Put koji je povezivao Srednju Aziju i Kinu. Zajedno s prolazom Yangguan, prolaz Yumen jedan je od dva važna prijevoja na zapadnoj granici dinastije Han.

3.1. Trgovinska perspektiva

Rutom Put svile prevozili su se i proizvodi koji nisu bili samo svila, začini, porculan i staklo. Religije i civilizacije transportirane su trgovinom. Tako je Put svile donio budizam u Kinu i Japan, gdje se proširio i postao glavna religija. Ovu je cestu koristilo i kršćanstvo da dođe do carskog grada tog razdoblja, prema kamenoj ploči pronađenoj u današnjem Xi'anu. Putem je svila putovala do Arapa, a od njih je znanje o papiru i barutu putovalo u Europu. Najvažnija trgovačka roba koja je putovala Putem svile za Zapad bila je svila. Cijela je ulica dobila ime tog proizvoda. Istina o trgovini je, međutim, zamagljena tim nadimkom jer se tim trgovačkim putem osim svilom trgovalo i drugim predmetima.²³

Između ostalog, karavane su u Kinu prevozile staklo, zlato, slonovaču i drago kamenje. Iz Kine u Europu glavni su izvoz bili željezo, krzno, bronca, porculan, žad i lak. Prije nego što su stigli na svoje odredište, nekoliko od ovih predmeta je razmijenjeno i više puta je mijenjalo vlasnike. Sve donedavno začini su zajedno sa svilom bili glavni izvozni proizvod u jugoistočnu Aziju. Osim što su se koristili kao začini, od njih su se pravili i "čarobni napitci", lijekovi, anestetici, afrodizijaci i mirisi.²⁴

Ipak, svila je ostala najznačajniji proizvod za izvoz iz Kine. Povijest tkanja svile počinje oko drugog tisućljeća pr.Kr. Tek nakon što je "doba zaraćenih carstava" završilo

²²Ibidem.

²³Hansen, V., The Impact of the Silk Road Trade on a Local Community, Yale University Press, New Haven, 2011., dostupno na: <https://history.yale.edu/sites/default/files/files/hansen-silk-road-trade.pdf>, (15.10.2022.)

²⁴Ibidem.

u trećem stoljeću prije Krista, proizvodnja svile je porasla do točke kada se mogla izvoziti. Slično ljubičastoj boji i staklu, svila se tada smatrala luksuznom robom Rimskog Carstva i bila je relativno neuobičajena na Zapadu. Čak i mali komadić ove skupe stvari bio je nedostupan svima osim najbogatijima.

Rimska viša elita pokazala je veću "glad" za svilom, začinima i draguljima pod Augustovim mirom, kada je zapadni Put svile bio siguran, i želju za oponašanjem luksuznog načina života Dalekog istoka. Sigurnost rute bila je značajan problem. Kako bi ukrali teret karavana, lopovi bi ih čekali u zasjedi na najzakrčenijim mjestima na cesti od Kine do Egipta. Zbog toga je Carstvo Han produžilo kineski zid duž karavanskog puta i karavanama dodijelilo posebnu vojnu pratnju.²⁵

Organizacija interkontinentalne trgovine bila je iznimno teška. Kako bi se sve pokrenulo, bilo je potrebno okupiti tisuće životinja, pozamašan čopor goniča i masu trgovačkih proizvoda na jednom mjestu. Trebalo je sačuvati živote ljudi i životinja dok su putovali na znatne udaljenosti u izazovnim klimatskim i geografskim uvjetima. Tipično, trgovci nisu išli daleko da prodaju svoju robu. Trgovina se odvijala preko brojnih posrednika.

Dok su Parti i kasnije Sasanidi kontrolirali zapadni dio Puta svile dosta vremena, nomadska plemena prevladavala su u središnjoj Aziji. Dvogrbe deve porijeklom iz središnje Azije imale su ogroman, možda i najveći, značaj kao "sredstvo" prijevoza. Imaju prednost u temperaturnoj osjetljivosti u odnosu na jednogrbe nosoroge zahvaljujući svom zimskom krznu. Zahvaljujući svojim karakteristikama dobro su prilagođene karakteristikama kontinentalne klime koja prevladava u stepama i planinskim predjelima sa značajnim visinskim razlikama.²⁶

Zbog ovih karakteristika dvogrbe deve su u upotrebi od kada su uspostavljene trgovinske veze. U usporedbi s razmjenom proizvoda, razmjena tehničkih inovacija, kulturnih artefakata i ideologija događala se manje svrhovito i sporije. Daleka putovanja

²⁵Baniya, S., Rocha, N., Ruta M., Trade Effects of the New Silk Road, World Bank Group, 2019., dostupno na: <https://documents1.worldbank.org/curated/en/623141547127268639/pdf/Trade-Effects-of-the-New-Silk-Road-A-Gravity-Analysis.pdf>, (16.10.2022.)

²⁶Ibidem.

svih vrsta, bilo u poslovne, političke, diplomatske ili misionarske svrhe, promicala su međukulturalni dijalog. Putnici su dijelili pjesme, priče, religijske i filozofske koncepte i znanstvene informacije. Značajne inovacije poput proizvodnje papira i tiskanja knjiga, kemije poput destilacije i učinkovitije konjske opreme poput stremena za jahanje proširile su se diljem Azije.

3.2. Religijska perspektiva

Put svile evocira slike mjesta i naroda povezanih razmjenom egzotičnih dobara i legendarnog blaga. Ovaj ograničeni pojam trgovine, međutim, zasjenjuje činjenicu da je Put svile kao mreža trgovačkih puteva također širio vjerske ideje i uvjerenja. Vjerske zajednice su međusobno sudjelovale, supostojale, natjecale se i utjecale jedna na drugu tijekom dugih vremenskih razdoblja. To uključuje lokalne tradicije koje su se razvile u drevnoj Kini, Bliskom istoku, središnjoj Aziji, Koreji i Japanu, te kasnije veće tradicije koje su nastale u regiji - judaizam, budizam, zoroastrizam, kršćanstvo i islam - kao i šamanizam i animističke tradicije raznih nomadskih naroda koje se protežu središnjom Azijom, od kojih se neke prakticiraju i danas. Povijest religija duž Puta svile izvanredna je ilustracija kako vjerovanja, pa čak i civilizacije, često odražavaju široki obrazac sinteze, a ne sukoba.²⁷

Različiti izvještaji smještaju Zoroasterovo rođenje negdje između 11. i 6. stoljeća prije Krista i negdje između Mongolije i Azerbajdžana. Naučavao je vjeru u jednog Boga (Ahura Mazdu), Gospodara mudrosti, a ostale iranske bogove (daevas) smatrao je demonima. Također je vidio zlu silu u Svemiru zvanu Ahriman (Angra Mainyu). Suprotstavljajući Ahura Mazdu Ahrimanu, Zoroaster je promatrao ljudski život u kozmologiji vječne dijalektičke borbe između dobra i zla. Kroz ovaj pristup pojavile su se duboke poruke realizma i nužne borbe da se etičkim djelovanjem održi nada (dobro). U 3. stoljeću n. e., dugo nakon Zoroasterove smrti, Sasanidska dinastija započela je svoju vladavinu u Iranu i započela razdoblje osvajanja i ekspanzije.²⁸ Sankcionirao je zoroastrizam kao službenu religiju države i podržao kodifikaciju njegovih tekstova,

²⁷Foltz, R., *The Religions of the Silk Road: Overland Trade and Cultural Exchange From Antiquity to The Fifteenth Century*, St. Martin's Press, New York, 2000., p. 63.

²⁸Ibidem.

praksi i doktrina. Usprkos tome, zoroastrizam je nastavio komunicirati i biti pod utjecajem lokalnih tradicija i praksi u različitim regijama, a postojao je niz rituala koji su razlikovali srednjoazijske zoroastrijce od njihovih zapadnoiranskih rođaka. U središnjoj Aziji, na primjer, mjesec se također smatrao božanskom silom. Poznati hram Mjeseca (Mah) u Buhari bio je posvećen njegovom štovanju. Slično tome, tradicija Nove godine, Nawruz, regionalni je ritual koji prethodi Zoroasteru.²⁹

Put svile postao je točka susreta između iranskih religija i druge drevne vjere, judaizma. Judaizam, kako je izražen u njegovim drevnim usmenim i pisanim tradicijama, bio je usredotočen na vjeru u jednog Boga, koji se objavio narodu Izraela i sklopio savez s njima da će živjeti u skladu s njegovom voljom, kako je artikulirana u Tori (prvih pet Knjige hebrejske Biblije) i konkretizirano kao Halaka, ili "Put". Dio ove drevne povijesti prati se do Abrahama, velike patrijarhalne figure u judaizmu, i njegovih potomaka, koje je Bog izabrao da povedu narod iz ropstva u slobodu. Dobro poznati događaj Izlaska, pod proročkim likom Mojsija (oko 1200. pr. Kr.), doveo je do njihovog konačnog naseljavanja u Izraelu, nastanka kraljevstva, te zapisivanja i kodifikacije prvog dijela Svetog pisma.³⁰

Put svile pružio je mrežu za širenje Buddinih učenja, omogućivši budizmu da postane svjetska religija i da se razvije u sofisticiran i raznolik sustav vjerovanja i prakse. Od 18 budističkih škola tumačenja, pet ih je postojalo duž Puta svile. Među njima je bila manje monaška, ali vrlo značajna tradicija Mahayane, koja je propovijedala kontinuitet Buddhine suosjećajne prirode kroz bodhisattve — utjelovljenja ljubavi i učenja koji su postali most prema lokalnim tradicijama, zajednicama i kulturama. Tradicija sugerira da su svi budistički tragatelji jednaki pred Buddhom, da imaju Buddhinu prirodu i da mogu težiti dostizanju stanja Bude ispravnim načinom života. Najveći uspjeh budizma došao je njegovim širenjem u Kinu, gdje je ponovno oživio postojeću filozofiju, kulturu i književnost.³¹ Dospjeo je i u Koreju i Japan. Njegov susret s taoizmom i konfucijanizmom pomogao je u uspostavljanju dubokih korijena među

²⁹Major, J., Barnatt, J., Betrlis, J., *Silk Road Encounters: Sourcebook*, Asia Society and The Silk Road Project, Inc., New York, 2001., p. 72.

³⁰Foltz, R., *op. cit.*, p. 69.

³¹*Ibidem*, p. 70.

narodima istočne Azije. Ovdje je budizam postao vjerska i duhovna prisutnost, kao i katalizator za veće veze s Euroazijom. Tako je tijekom prvog tisućljeća naše ere budizam imao najjači utjecaj među narodima Puta svile. Veliki budistički znanstvenici uvijek su gledali na Put svile kao na nit koja povezuje ono što su smatrali temeljnim vrijednostima budizma.

Zajedno s rastom budizma, Put svile je njegovao manjinske skupine iz drugih velikih vjera. Asirski kršćani, ili točnije Crkva Istoka, bili su jedna takva skupina. Često pogrešno identificirana jednostavno kao nestorijanstvo, Crkva je bila najjača u istočnoj Siriji, gdje je kao dio Perzijskog Carstva stekla priznanje i kasnije procvjetala nakon dolaska islama. U Siriji je ova tradicija vidljiva do danas, svjedočeći o trajnom utjecaju istočne kršćanske tradicije u regiji. Asirski kršćani odigrali su presudnu ulogu u stvaranju važnog intelektualnog središta u Jundishapuru, gdje su studije filozofije, astronomije, medicine i astrologije izravno utjecale na muslimansko učenje. U srednjoj Aziji asirski kršćani utjecali su na Sogdijce, koji su, zbog svog strateškog položaja, već postali trgovački gospodari Puta svile i njegovi kulturni prijenosnici.³²

Islam je postao vjera većine ljudi duž Puta svile. Prva muslimanska zajednica pojavila se u Arabiji u 7. stoljeću u regiji kojom su dominirale drevne civilizacije i carstva. Muhammed, prorok islama, obiteljski čovjek i trgovac po zanatu, također je bio predan životu kontemplacije. Otkrivenja koja su mu stigla zabilježena su na arapskom jeziku u Kuranu (Kur'an), objavljenoj knjizi islama. Potvrđuje vjeru u jednog Boga, jedinstvenog i milosrdnog; u prošlim glasnicima i spisima koje je Bog poslao drugim društvima; u stvaranju društva kojim će vladati suosjećanje, milosrđe i pravda koje će biti uzor svim narodima. Početna uspostava muslimanske vlasti na susjednim teritorijima u 7. i 8. stoljeću bila je rezultat osvajanja, ali stvarno širenje islama postignuto je prvenstveno propovijedanjem i obraćenjem koje su poduzeli učenjaci, trgovci i pobožni muškarci i žene. Povijest Puta svile pod muslimanskim utjecajem otkriva raznolik vjerski krajolik, među različitim vjerama i također unutar muslimanske zajednice. Sunitske, šiitske i sufijske muslimanske skupine komunicirale su i zajedno cvjetale.³³

³²Major, J., Barnatt, J., Betrles, J., op. cit., p. 75.

³³Ibidem, p. 73.

4. VALORIZACIJA TURISTIČKE RUTE PUT SVILE I KULTURNI TURIZAM

Sve veći broj turista u ove daleke krajeve privlače putovanja "Putevima Marka Pola". Kina je brzo prepoznala ogroman turistički potencijal ovih regija, što je dovelo do obnove brojnih građevina i kulturnih relikvija duž Puta svile. Za održavanje ovih građevina sada su zadužene službene vlasti.

U nastavku su predstavljene atrakcije turističke rute Put svile.

4.1. Valorizacija atrakcija turističke rute Put svile

Put svile podsjeća na mjesta prožeta tradicijom, kulturom i trgovinom najdragocjenijim robama drevnih vremena: svilom, začinima i draguljima. Danas je regija kojom je nekoć prolazio ovaj drevni put od Narodne Republike Kine do zapadne Europe ponovno živahna destinacija, privlačeći sve veći broj turista. Atrakcije su turistički valorizirane na jedinstven način i prilagođene posjeti turista.

4.1.1. Destinacija Dunhuang i istaknute atrakcije

Put svile u Kini ima mnoštvo fascinantnih i lijepih odredišta i atrakcija. Jedna od njih je Dunhuang, odnosno veličanstvene pećine, kultura i pustinja. Dunhuang je postao prosperitetan usponom Puta svile. Bila je to neophodna stanica na Putu svile od kineske središnje ravnice do središnje Azije. Njegov jedinstveni položaj iznjedrio je njegovu posebnu kulturu - velike civilizacije su se tamo susrele. Jedan od najvećih utjecaja Puta svile na drevnu Kinu bilo je uvođenje budizma.³⁴ Kao vrata Puta svile u unutrašnju Kinu, kultura pećine Dunhuang u potpunosti odražava ovu činjenicu. Umjetnici iz različitih razdoblja srednjeg vijeka rezbarili su izvrsne murale i budističke kipove u pećinama, stvarajući najveće blago budističke umjetnosti koje postoji na svijetu. Neke od najpopularnijih aktivnosti u Dunhuangu uključuju obilazak i istraživanje povijesti i umjetnosti u špiljama Mogao, istraživanje Devil City (krajolik Yadan) kako bi svjedočili

³⁴Zhou, R.: Silk Road Attractions, China highlights, 2021., dostupno na: <https://www.chinahighlights.com/silkroad/scenery.htm>, (13.02.2022.)

remek-djelu koje su stvorili vjetar i pijesak, jahanje deva i obilazak pustinja i još mnogo toga.

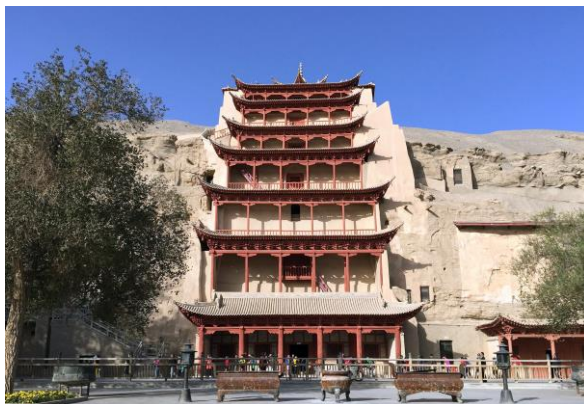
Kao prva turistička atrakcija i destinacija se može istaknuti Mogao Grottoes. Mogao Grottoes smatraju se jednom od najvažnijih zbirki budističke umjetnosti na svijetu. Na svom vrhuncu za vrijeme dinastije Tang (618. – 907.), mjesto je imalo 18 samostana, više od 1400 redovnika i redovnica te nebrojene umjetnike, prevoditelje i kaligrafe. Sve pećinske hramove izradio je čovjek, a čini se da je dekoracija svakog zamišljena i izvedena kao konceptualna cjelina.³⁵

Zidne slike izvedene su suhim freskama. Zidovi su bili pripremljeni mješavinom blata, slame i trske koja je bila prekrivena vapnenom pastom. Skulpture su građene od drvene armature, slame, pruća i gipsa. Boje na slikama i na skulpturama rađene su mineralnim pigmentima te zlatnim i srebrnim listićima. Sve špilje Dunhuang okrenute su prema istoku. Zbog ogromnog porasta broja posjetitelja (uključujući obilaske škola), procedura pristupa je promijenjena i svi posjetitelji pećina Mogao sada moraju ići kroz centar za posjetitelje nekoliko kilometara izvan središnjeg Dunhuanga. Ulaznica od 258 yuana uključuje prijevoz do špilja, pristup četirima muzejima i ulazak u dva 30-minutna filma, jedan o povijesti područja i Putu svile, i jedan koji omogućuje računalno generirane poglede izbliza na unutrašnjost špilje koja inače nije otvorena za posjetitelje. Fotografiranje unutar špilja je zabranjeno.³⁶

³⁵Mogao Grottoes, dostupno na: <https://www.lonelyplanet.com/china/gansu/dunhuang/attractions/mogao-grottoes/a/poi-sig/1496278/355964>, (17.07.2023.)

³⁶Ibidem.

Slika 3. Mogao Grottoes

Izvor: Khan academy, <https://www.khanacademy.org/humanities/art-asia/imperial-china/tang-dynasty/a/mogao-caves-at-dunhuang>, (17.07.2023.)

Jezero Crescent, koje se nalazi 5,3 km jugozapadno od grada Dunhuang, dobilo je ime zbog svog oblika polumjeseca. To je jedno od poznatih "Osam scena Dunhuanga" i poznato kao "prvo jezero u pustinji". Okruženo pješčanim planinama u četiri smjera, Crescent Lake je prekrasna oaza s nekoliko dobro ukrašenih tradicionalnih kineskih arhitektura, nekoliko drveća i cvijeća i jezerom koje nikada nije presušilo. Legenda kaže da je Wudi, car dinastije Han, dobio nebeskog konja u Jezeru polumjeseca.

Slika 4. Crescent Lake

Izvor: China Discovery, <https://www.chinadiscovery.com/gansu/dunhuang/mingsha-mountain-crescent-lake.html>, (17.07.2023.)

Pješčane planine koje odzvanjaju nacionalna su slikovita zona smještena 5,3 km južno od grada Dunhuang. Pokriva područje od oko 200 četvornih kilometara, protežući

se od vrha Mogao Grottoes do brane Danghe s dugom udaljenosti od 40 km od istoka prema zapadu i 20 km od juga prema sjeveru. Kaže se da za sunčanih dana pješčane planine odjekuju poput glazbe orkestra čak i ako nema vjetra.³⁷

Za ljude koji žele kratko boraviti u pustinji, park prirode Mingsha Mountain and Crescent Lake je najbolji izbor. Blizu je centra Dunhuanga, bez oštre i ekstremne klime i opremljeni su praktičnim sadržajima. Lagane pješačke staze omogućuju turistima različite dobi da istražuju pustinju. Osim toga, dostupne su mnoge zanimljive aktivnosti na pješčanim dinama ako posjetitelji žele isprobati nešto uzbudljivo.³⁸

Slika 5. Echoing Sand Mountains

Izvor: China Discovery, <https://www.chinadiscovery.com/gansu/dunhuang/mingsha-mountain-crescent-lake.html>, (18.07.2023.)

Noćna tržnica Shazhou ili tržnica Dunhuang, smještena u središtu grada Dunhuanga, mjesto je u ime noćnog života u Dunhuangu. Vrlo je popularan među turistima diljem svijeta sa svojim istaknutim lokalnim specijalitetima kao i snažnim okusom lokalne kulture. Kad padne noć sa svim upaljenim svjetlima, ovdje se okupe turisti iz različitih mjesta i uđu u gomilu kako bi istražili nešto što im odgovara. Ukusni

³⁷China Discovery: Things to Do in Dunhuang & Top Dunhuang Attractions, dostupno na: <https://www.chinadiscovery.com/dunhuang-tours/attractions.html>, (17.08.2023.)

³⁸Ibidem.

zalogaji uključuju Dunhuang Rang Pi, Yellow Noodle, Dunhuang Saozimian, Jiangshumian, roštilj, šiš kebab, Haggis, Hu Lamb Pizza itd.³⁹

Slika 6. Shazhou Night Market

Izvor: China Discovery, <https://www.chinadiscovery.com/gansu/dunhuang/mingsha-mountain-crescent-lake.html>, (18.07.2023)

4.1.2. Destinacija Zhangye i istaknute atrakcije

Kao druga atrakcija može se izdvojiti Zhangye. Važna polazna točka na Putu svile, Zhangye je plodna zelena zona u inače pustom Gansu koridoru. U Zhangyeu posjetitelji mogu osjetiti utjecaj budizma: Zhangyeov Veliki Budin hram, izgrađen 1098. godine, u kojem se nalazi najveći zatvoreni Buda u Kini. Freske na zidovima su prikazi priča iz "Putovanja na zapad" i "Klasika planina i mora". Zhangye također ima posebnu atrakciju: njegove privlačne crvene, pa čak i dugine reljefne forme, poznate kao Danxia. Neke od najpopularnijih aktivnosti su posjeta hrama drvene pagode, posjeta pećine hrama Mati i slično.⁴⁰

Kao jedna od atrakcija se može istaknuti Nacionalni geopark Zhangye. Nacionalni geopark Zhangye nalazi se u sjevernom dijelu Kine otprilike na sredini

³⁹Ibidem.

⁴⁰Ibidem.

granice s Mongolijom. Leži u podnožju planina Qilian. Nacionalni park obuhvaća područje od 322 četvorna kilometra. Nacionalni park, izvorno nazvan Zhangye Danxia Geopark, poznat je po zadivljujućem prikazu boja na brdima i formacijama stijena. Kineski mediji označili su tu regiju jednim od najnevjerojatnijih krajolika diljem Kine. Slikovito područje Linze Danxia najpopularnije je i najrazvijenije područje parka.

Binggou je drugo područje koje se nalazi na rijeci Liyuan. Iako je manje posjećen, nudi dodatne poglede na nevjerojatne krajolike. Treće područje je poznato kao Sunan Danxia Scenic Area. Formacije stijena i valovita brda gotovo izgledaju kao da su naslikani. Krajolici su nadrealni. Bilo bi pošteno reći da je nacionalni geopark Zhangye najšareniji nacionalni park na svijetu. Park ima niz šetnica koje posjetiteljima omogućuju vijuganje oko šarenih krajolika pješčenjaka. Šetnice su ravne i čine ih dostupnim osobama u invalidskim kolicima i drugim putnicima s fizičkim poteškoćama kako bi ipak doživjeli sjaj.⁴¹

Slika 7. Nacionalni geopark Zhangye

Izvor: China Discovery,

<https://www.chinadiscovery.com/gansu/zhangye/attractions.html>, (18.07.2023.)

Smješten u okrugu Sunan, park Binggou Danxia sestrinski je geopark, 20 km udaljen od Nacionalnog geoparka Zhangye. Manje je turistički posjećena i raznolikije

⁴¹Zhangye National Geopark, dostupno na: <https://national-parks.org/china/zhangye>, (18.07.2023.)

oblikovana. U ovom slikovitom području boje bi mogle biti manje žive nego u nacionalnom parku, ali neki su rekli da divljina i prirodnost s krajolikom nalik palači u parku Binggou Danxia čine geološkom zemljom čuda u kojoj možete pronaći stijene u obliku deva, stupova, prozora, parova i tako dalje.⁴²

Slikovito područje Velikog kanjona jezera Pingshan udaljeno je oko 57 kilometara od gradskog područja Zhangye, gdje je stijena neobičnog oblika. Možete pronaći "ljude, ptice, životinje i pagode". Poznati geološki stručnjaci i turisti u zemlji i inozemstvu pohvalili su ga kao "usporedivog s Grand Canyonom u Coloradu" i novo je otkriće Puta svile.⁴³

Slika 8. Veliki kanjon Pingshanhu

Izvor: China Discovery,

<https://www.chinadiscovery.com/gansu/zhangye/attractions.html>, (18.07.2023.)

Hram Dafo nalazi se u urbanom području grada Zhangye. Izgrađen je u dinastiji Zapadni Xia s poviješću dužom od 900 godina. Hram je dobio ime po skulpturi Bude koja je najveća unutarnja ležeća glinena skulptura Bude na svijetu, a Dafo doslovno znači divovski Buda. Budino tijelo dugo je 34,5 metara, a široko 7,5 metara. Osim

⁴²China Discovery: Things to do in Zhangye & Best Tourist Attractions 2023., dostupno na: <https://www.chinadiscovery.com/gansu/zhangye/attractions.html>, (18.07.2023.)

⁴³Ibidem.

skulpture Bude, postoji mnogo drugih manjih kipova Bude i murala o kineskom drevnom mitu.⁴⁴

Smješten 60 kilometara jugozapadno od Zhangyea, u podnožju slikovite planine Qilian, hram Mati pripada autonomnoj županiji Sunan Yugu. Ime je dobio po mitu prema kojem se vjeruje da se u njemu nalazi trag kopita nebeskog konja. Mati hram poznat je po jedinstvenim pećinama, a reprezentativna je "Trideset i tri sloja nebesa". Različite špilje su razbacane, uglavnom u stilu tibetanskog budizma. Udaljen 500 m od hrama Dafo, hram Muta nalazi se u južnoj ulici okruga Zhangye, jedina preostala pagoda u Zhangyeu. Pagoda je visoka 32,8 metara, ima osam stranica i devet razina. Svaka razina ima drvenu skulpturu zmaja na oktogonu, s draguljima u ustima i zvončićima koji vise ispod. U cijeloj kuli nema čavla ni zakovice. Kad se uđe u pagodu, može se imati panoramski pogled na grad Zhangye. Osim toga, trg ispod pagode također je popularno mjesto za građane, gdje se može u potpunosti osjetiti gradska kultura i život građana Zhangyea.⁴⁵

Slika 9. Hram Mati i Muta

Izvor: China Discovery,

<https://www.chinadiscovery.com/gansu/zhangye/attractions.html>, (18.07.2023.)

⁴⁴Ibidem.

⁴⁵Ibidem.

4.1.3. Destinacija Kashgar i istaknute atrakcije

S poviješću dugom preko 2000 godina, Kashgar je služio kao glavni komunikacijski čvor duž drevnog Puta svile, koji je povezivao drevnu Kinu sa zemljama srednje Azije. To je bilo trgovačko središte za robu na Putu svile, pa je tako i dobilo ime 'Bazarsko kraljevstvo'. Kashgar je jedan od najkarakterističnijih gradova Xinjianga. Kashgar je i grad sa najvećim brojem Islamskog stanovništva u Kini. Ujguri čine oko 80 posto stanovništva grada. Na ovoj destinaciji posjetitelji mogu otkriti stari grad, tj. jedinu tradicionalnu povijesnu četvrt s tipičnim karakteristikama Xinjianga koja se čuva, istražiti stočnu tržnicu koja stoljećima postoji na Putu svile, posjetiti Id Kah najveću džamiju u Kini te naravno učiti razne običaje, kulturu i slično.⁴⁶

Stari grad Kašgara je blok tradicionalnih kuća, trgovina i ulica čija je povijest duža od 2000 godina. To je najbolje mjesto za doživjeti autentične običaje i živote naroda Kašgara. U Starom gradu Kašgara ima mnogo stvari koje posjetitelji mogu učiniti. Mogu do mile volje lutati križanim uličicama kako bi cijenili šarene zgrade, ušetati u razne trgovine rukotvorina kako bi vidjeli lokalnu keramiku, šešire, posude za cvijeće, itd. Kušati različite posebne zalogaje kao što su grožđe, Nang (osnovna hrana Ujgura i Kazaka) i sladoled od kozjeg mlijeka. Poznata kašgarska stoljetna čajana, džamija Id Kah i drevne kuće Gaotai nalaze se u starom gradu Kašgara. Može se odvojiti vrijeme uz čaj i provođenje slobodnog poslijepodneva u Kašgarskoj stoljetnoj čajani, svjedočiti velikoj ceremoniji štovanja u džamiji Id Kah.⁴⁷

⁴⁶UNWTO: Silk road, dostupno na: <https://www.unwto.org/silk-road>, (15.02.2022.)

⁴⁷China Discovery: Top 6 Kashgar Attractions | Things to Do in Kashgar 2023, dostupno na: <https://www.chinadiscovery.com/kashgar-tours/things-to-do-in-kashgar.html>, (19.07.2023.)

Slika 10. Stari grad Kašgara

Izvor: China Discovery, <https://www.chinadiscovery.com/kashgar-tours/things-to-do-in-kashgar.html>, (19.07.2023.)

Jezero Karakul nalazi se oko 190 km od grada Kashgar u Xinjiangu. Nalazi se u podnožju planine Muztagh Ata (7546 m) i duž autoceste Karakoram, koja slovi za najljepšu graničnu autocestu na svijetu. Na nadmorskoj visini od 3600 m, jezero Karakul je najviše jezero na visoravni Pamir. Sadrži nevjerojatnu kombinaciju krajolika jezera i snježnih planinskih pogleda. U njegovom okruženju nalaze se tri divovske planine - Muztagh Ata (7546m), Kongur Tagh (7649m) i Kongur Tiube (7530m) koje ostaju pokriveno snijegom tijekom cijele godine. Najbolja godišnja doba za posjet jezeru Karakul su ljeto i jesen kada putnici dolaze vidjeti nestvaran krajolik i jasnoću njegovog odraza u vodi, čija boja varira od tamnozeleno do azurne i svijetloplave.⁴⁸

Slika 11. Jezero Karakul

Izvor: China Discovery, <https://www.chinadiscovery.com/kashgar-tours/things-to-do-in-kashgar.html>, (19.07.2023.)

⁴⁸Ibidem.

Džamija Id Kah, površine 16.800 četvornih metara, najveća je džamija u Kini i jedna od tri najveće u srednjoj Aziji. Nalazi se na zapadu trga Id Kah u starom gradu Kašgara. Približavajući se Id Kah džamiji, impresionirat će vas elegantna plava vrata džamije. Džamija s klasičnim religijskim elementima i karakterističnim etničkim obilježjima smatra se izvanrednim primjerom drevne građevine Uygura i duhovnim simbolom Kashgara. U Kashgaru, to je najbolje mjesto za iskustvo snažne islamske kulture i egzotičnog arhitektonskog stila.⁴⁹

Slika 12. Džamija Id Kah

Izvor: China Discovery, <https://www.chinadiscovery.com/kashgar-tours/things-to-do-in-kashgar.html>, (19.07.2023.)

Kashgar Century-old Teahouse je čajana koja se prenosi s generacije na generaciju obitelji Mamat više od sto godina. Čuva dobro sjećanje Kašgaraca, što mu priskrbljuje mnoge rutinske mušterije, koji su obično stariji ljudi i desetljećima ovdje piju čaj svako poslijepodne. Stoljetna čajana u Kashgaru postaje sve popularnija među turistima jer je jedna od radnji filma *The Kite Runner*. Zbog toga dolazi veliki broj turista iz zemlje i inozemstva. Vrlo je opuštajuće popiti šalicu čaja ovdje poslijepodne, razgovarati s mještanima i uživati u povremenoj pjesmi i plesu. Prije je pružao samo lokalni čaj, ali nakon prilagodbe, sada nudi i Uygur ljekoviti čaj s okusom klinčića,

⁴⁹Ibidem.

đumbira, bijelog papra i kardamoma, kavu, čaj od cvijeća, voćni čaj i grickalice kao što su Nang, žele od graha, jogurt, pečena ovčetina i rezanci kako bi se zadovoljile različite potrebe kupaca.⁵⁰

Slika 13. Kashgar Century-old Teahouse

Izvor: China Discovery, <https://www.chinadiscovery.com/kashgar-tours/things-to-do-in-kashgar.html>, (19.07.2023.)

4.1.4. Destinacija Qinghai i istaknute atrakcije

Većina ljudi i putnika poznaje glavne Puteve svile od Xiana do koridora Hexi (Zhangye-Jiayuguan-Dunhuang), ali vrlo malo njih zna da je Qinghai također igrao važnu ulogu u pružanju sigurne i prikladne trgovačke rute između Istoka i Zapada. U to je vrijeme Xining bio središte Qinghaiovog Puta svile koji je povezivao susjedne Gansu, Sichuan i Xinjiang. Putovanje od Xininga do zapadnih područja preko jezera Qinghaia Qaidam Basin je najgrublji i najopasniji Put svile unutar Qinghaija. Turisti mogu dijelom

⁵⁰Ibidem.

slijediti drevne otiske stopala kako bi istražili Qinghai, posjetili samostan Kumbum u Xiningu (samostan Ta'er) - jedan od šest najvećih samostana Gelug u Kini.⁵¹

Jezero Qinghai najveće je kinesko kopneno jezero koje se proteže 105 km u duljinu i 63 km u širinu. Jezero na kristalnoj visoravni okruženo travnjacima, snježnim planinama i spektakularnom pustinjom kineski National Geographic prepoznao je kao najljepše jezero u Kini. Svakog ljeta (osobito u srpnju i kolovozu), zlatno more cvijeća uljane repice uz jezero posjetiteljima pruža veliku vizualnu gozbu. Osim toga, moguće je vidjeti mnoge vrste ptica u jezeru Qingha. Slikovito područje Erlangjian srž je jezera Qinghai gdje se može diviti prekrasnom pogledu na jezero Qinghai i okolni krajolik, uključujući prekrasan pogled na jezero, prostrane travnjake kao i snježne planine u daljini. U Erlangjaniu je također moguće uzeti čamac kako biste iz druge perspektive uživali u pokretnom krajoliku nalik na sliku. I uzbudljiva brza krstarenja i istaknuti katamaran dostupni su kako bi ponudili dva različita putovanja. Osim Erlangjiana, zanimljivo je posjetiti i područje Fairy Baya, močvaru s mnogo cvijeća.⁵²

Slika 14. Jezero Qinghai

Izvor: China Discovery, <https://www.chinadiscovery.com/qinghai-tours/things-to-do-in-qinghai.html>, (20.07.2023.)

Samostan Kumbum, poznat i kao samostan Taer, rodno je mjesto učitelja tibetanskog budizma - Tsongkhape - utemeljitelja Geluga (sekte budizma). Također je

⁵¹Ibidem.

⁵²China Discovery: Top 12 Attractions in Qinghai | Things to Do in Qinghai 2023/2024., dostupno na: <https://www.chinadiscovery.com/qinghai-tours/things-to-do-in-qinghai.html>, (20.07.2023.)

poznat kao jedan od šest samostana Gelug zajedno sa samostanom Sera (Lhasa), samostanom Drepung (Lhasa), samostanom Ganden (Lhasa), samostanom Tashilhunpo (Shigatse) i Labrang Lamasery (Xiahe), kao i budističkim središtem sjeverozapadne tibetanske regije . Nastao je iz skupine pagoda, a zatim je postao veliki samostan s tisućama zgrada. Pri ulasku u samostan pogled će vam privući uočljivih osam pagoda nazvanih Pagode Buddhe Shakyamunija. U pagodama su sakupljeni mnogi mali budistički kipovi i razne vrste sutri i budističkih predmeta.⁵³

Slika 15. Samostan Kumbum

Izvor: China Discovery, <https://www.chinadiscovery.com/qinghai-tours/things-to-do-in-qinghai.html>, (20.07.2023.)

Qinghai Tibetska željeznica koja povezuje Xining (glavni grad Qinghaija) i Lhasu (glavni grad Tibeta) svjetski je poznata željeznica na visokim visoravni. Izgradnja ove željeznice traje oko 6 godina, a inženjeri su prevladali tri tehnička problema uključujući permafrost, ekstremno okruženje (hladnoća i nedostatak kisika) i krhki ekosustav kako bi je dovršili. Nevjerojatno, Qinghai Tibetska željeznica postavlja 9 nevjerojatnih svjetskih rekorda, kao što su najviša željeznica na visoravni, najduža željeznica na visoravni, najviši tunel od permafrosta itd.⁵⁴

⁵³Ibidem.

⁵⁴Ibidem.

Slika 16. Qinghai Tibetska željeznica

Izvor: China Discovery, <https://www.chinadiscovery.com/qinghai-tours/things-to-do-in-qinghai.html>, (20.07.2023.)

Slano jezero Chaka, samo oko 150 km od jezera Qinghai, prekrasno je jezero poznato kao ogledalo neba zbog svog reflektirajućeg slanog korita. Zapravo, nekoć je bio dio oceana, a zatim se tlo podiglo formirajući najviši plato nakon pomicanja kore. Morska voda je ostala i postala slano jezero Chaka. Mnogi putnici i fotografi ovdje su privučeni da uživaju u poetskoj ljepoti dok se plavo nebo i oblaci koji lebde odražavaju u jezeru. Postoji nekoliko delikatno dizajniranih platformi u slikovitom području koje putnicima nude prekrasno mjesto za divljenje ovom prekrasnom krajoliku, uključujući Sightseeing Tower s kojeg se može gledati na središnje područje slanog jezera Chaka.⁵⁵

Slika 17. Slano jezero Chaka

Izvor: China Discovery, <https://www.chinadiscovery.com/qinghai-tours/things-to-do-in-qinghai.html>, (20.07.2023.)

⁵⁵Ibidem.

Samostan Rongwo (samostan Longwu) je drevni tibetanski budistički samostan s poviješću dugom preko 700 godina. Samostan Rongwo igra vrlo važnu ulogu u povijesti tibetanskog budizma u sjeverozapadnoj Kini. Ovdje su živjeli i proučavali budizam mnogi poznati budistički učitelji, znanstvenici. Do sada je to jedan od tri utjecajna budistička samostana u tibetanskoj regiji Amdo zajedno s hramom Labrang u Gansuu i samostanom Kumbum u Qinghaiju. Arhitektura samostana Rongwo kombinira tibetanski i tradicionalni kineski stil. 11 metara visoka statua Tsongkhape veliki je vrhunac ovog samostana. Mnogi hodočasnici klanjaju se i mole pred njim. Poznata Regong umjetnost, tradicionalna narodna umjetnost uključujući Thangka, murale, vez, religiozne skulpture i mnoge druge vrste slikarskih umjetnosti, potječe iz samostana Rongwo. U glavnoj skupštinskoj dvorani može se uživati u veličanstvenom muralu svih planinskih bogova u koje vjeruje narod Regong. Također je moguće gledati raspravu o Svetom pismu u samostanu u poslijepodnevnim satima. Ako se posjeti za vrijeme posebnih praznika ili velikih dana, može se uživati i u mnogim velikim vjerskim aktivnostima, poput novogodišnjeg molitvenog sajma.⁵⁶

Slika 18. Samostan Rongwo

Izvor: China Discovery, <https://www.chinadiscovery.com/qinghai-tours/things-to-do-in-qinghai.html>, (20.07.2023.)

Nacionalni šumski park Kanbula veliko je slikovito područje privlačno sa zadivljujućim prirodnim krajolikom, uključujući prašume, duboke kanjone, smaragdne rijeke kao i reljef Danxia sa šarenim zemljanim krajolikom. Park ima 18 imenovanih vrhova s različitim položajima, koji izgledaju kao dvorci, pagode, stupovi, kao i likovi ljudi

⁵⁶Ibidem.

i životinja. Osim reljefa Danxia, rijeka je i vrhunac nacionalnog šumskog parka Kanbula.⁵⁷

Slika 19. Nacionalni šumski park Kanbula

Izvor: China Discovery, <https://www.chinadiscovery.com/qinghai-tours/things-to-do-in-qinghai.html>, (20.07.2023.)

Muzej tibetanske medicine i tibetanske kulture jedini je svjetski muzej posvećen tibetanskoj medicini i jedini prvorazredni nacionalni muzej koji prikuplja, štiti, prikazuje, istražuje i baštini tibetansku kulturu. Cijeli muzej podijeljen je na južnu i sjevernu dvoranu. U južnoj dvorani (Muzej tibetanske kulture) može se istražiti bogata kultura Tibeta uključujući obojene slike kineske tibetanske kulture i umjetnosti, Put svile i Qinghai civilizaciju tibetanske visoke visoravni, tibetsku arhitekturu, tibetansku kaligrafiju itd. Ono što ne smijete propustiti je 618 metara duga i 2,5 metra široka ogromna Thangka koja je zabilježena u Guinnessovom svijetu i oslikana dragocjenim pigmentom kao što su zlatni prah, žad, koral itd. U sjevernoj dvorani (Muzej tibetanske medicine) nalaze se izložbe o tibetanskoj medicini, poput povijesti tibetanske medicine, starih medicinskih knjiga, primjeraka tibetanske medicine kao i palače Medicinskih Buda. Na raznim izložbama nalaze se brojne zbirke koje prikazuju vrhunsku tehnologiju metala, tekstilnu tehnologiju i zanat drvorezbara.⁵⁸

⁵⁷Ibidem.

⁵⁸Ibidem.

Slika 20. Muzej tibetanske medicine i tibetanske kulture

China Discovery, <https://www.chinadiscovery.com/qinghai-tours/things-to-do-in-qinghai.html>, (20.07.2023.)

4.2 Turistička ruta Put svile i kulturni turistički proizvod

Proglašen kao 'najveći put u povijesti čovječanstva', drevni Put svile činio je prvi most između Istoka i Zapada i bio je važno sredstvo za trgovinu između drevnih carstava Kine, srednje i zapadne Azije, i Rima. Put svile bio je više od samo trgovačkih puteva, on je simbolizirao višestruke koristi koje proizlaze iz kulturne razmjene. Kao rezultat toga, bezbroj povijesnih i kulturnih znamenitosti ostaje duž mreže poznatih ruta. Danas ove rute, ili 'koridori baštine' kako ih je identificirala Organizacija Ujedinjenih naroda za obrazovanje, znanost i kulturu (UNESCO), imaju potencijal ponuditi ekonomske koristi lokalnim zajednicama i unakrsnu kulturnu razmjenu kroz razvoj

turizma. Iznimna kulturna i živa baština Puta svile stvara nevjerojatne mogućnosti za turizam.⁵⁹

Očekuje se da će oživljavanje naslijeđa Puta svile u njegovoj modernoj perspektivi obuhvatiti i potaknuti stvaranje novih turističkih tokova neovisnih putnika, koji žele iskusiti različite kulture i alternativne oblike turizma. Regija istočne Makedonije i Trakije, obdarena bogatim resursima kulturnog naslijeđa povezana s Putem svile, može imati koristi od ovog oživljavanja i kapitalizirati kroz raznolik kulturni turistički proizvod. Ovi resursi imaju potencijal poboljšanja alternativnih i ekskluzivnih turističkih destinacija na regionalnoj i međuregionalnoj razini. Nalazi istraživanja jasno ilustriraju potencijal policentričnog umrežavanja turizma koji se temelji na kulturnom otisku Puta svile u višestrukim prilikama za poduzetničke sinergije u cijelom studijskom području.

Klasifikacija kulturnih dobara Puta svile smatra se korisnim alatom za strateško planiranje u turizmu i regionalnom brendiranju, upućenom lokalnim vlastima i zainteresiranim stranama u turizmu. Metodologija kategorizacije i umrežavanja imovine Puta svile osmišljena je kako bi pružila smjernice za razvoj alternativnog kulturnog turizma.⁶⁰

Srednja Azija smještena je u srcu Puta svile, goleme mreže kopnenih i pomorskih trgovačkih Putova i komunikacijskih krugova koji povezuju istok i zapad. Uporno kretanje naroda i dobara tim putevima tijekom tri tisućljeća rezultiralo je impresivnim prijenosom i razmjenom znanja, ideja, vjerovanja, običaja i tradicije, koji čine dio bogatog kulturnog izričaja i baštine prisutnih na ovim prostorima danas. Održivi turizam u srednjoj Aziji predstavlja velike mogućnosti za lokalni ekonomski razvoj i smanjenje siromaštva što stvara značajne društveno-ekonomske učinke. Međutim, ako se njime ne upravlja pravilno, turizam može imati negativne utjecaje na ta mjesta svjetske baštine, lokalne zajednice i posjetitelje. Stoga je za turističke destinacije ključno razumjeti važnost održivosti, razviti dugoročne mehanizme odgovornog upravljanja i održavati prirodne i kulturne resurse.

⁵⁹Williams, T.: The Silk Roads, International Council of Monuments and Sites, 2014., dostupno na: https://www.icomos.org/images/mediatheque/ICOMOS_WHTematicStudy_SilkRoads_final_lv_201406.pdf (14.02.2023.)

⁶⁰Ibidem.

Sukladno prikazanom, može se zaključiti kako je drevni Put svile, put integracije, razmjene i dijaloga tijekom gotovo dva tisućljeća, dao značajan doprinos ukupnom prosperitetu i razvoju čovječanstva. Put svile promiče pristupe za razvoj kulturnog turizma kako bi oživjeli i ponudili novi smisao putovanja koji bi mogao poboljšati način življenja i putničke stavove. Konzumirajući raznoliku povijesnu i kulturnu baštinu i bogatstvo prirodnih turističkih atrakcija koje se protežu duž tisuća milja drevnih cesta, Put svile omogućuje posjetiteljima da otkriju i uživaju u jedinstvenoj mreži ruta povezanih zajedničkom poviješću.

5.ZAKLJUČAK

Svileni Put ili Put svile drevna je mreža trgovačkih i kulturnih prijenosnih puteva koji su bili središnji za kulturnu interakciju kroz regije azijskog kontinenta povezujući zapad i istok od strane trgovaca, hodočasnika, redovnika, vojnika, nomada i urbanih stanovnika iz Kine i Indije do Sredozemnog mora u različitim vremenskim razdobljima. Trgovina na Putu svile bila je značajan čimbenik u razvoju civilizacija Kine, Indijskog potkontinenta, Perzije, Europe, Roga Afrike i Arabije, otvarajući daljinske, političke i ekonomske odnose među civilizacijama.

Izvorni Put svile nastao je tijekom širenja kineske dinastije Han prema zapadu, koja je stvorila trgovačke mreže u današnjim zemljama srednje Azije Afganistan, Kazahstan, Kirgistan, Tadžikistan, Turkmenistan i Uzbekistan, kao i današnja Indija i Pakistan na jugu. Središnja Azija je bila epicentar jednog od prvih valova globalizacije, povezujući istočna i zapadna tržišta, potičući golemo bogatstvo i miješajući kulturne i vjerske tradicije. Vrijedna kineska svila, začini, žad i druga roba preselili su se na zapad, dok je Kina dobila zlato i druge plemenite metale, slonovaču i proizvode od stakla. Korištenje rute doseglo je vrhunac tijekom prvog tisućljeća, pod vodstvom prvo Rimskog, a zatim Bizantskog Carstva, te dinastije Tang u Kini. Nema sumnje da je Put svile dao značajan doprinos ukupnom prosperitetu, kao i razvoju trgovine.

Nažalost, tijekom 1.453. godine došlo je do zatvaranja svilenog puta, no u 21. stoljeću, točnije krajem 2013. godine kineski predsjednik Xi Jinping najavio je jednu od najambicioznijih kineskih vanjskopolitičkih i gospodarskih inicijativa. Pozvao je na izgradnju Novog Puta svile, poznatog kao kineska inicijativa Belt and Road (BRI). Xijeva vizija je ambiciozan program izgradnje infrastrukture za povezivanje manje razvijenih graničnih regija Kine sa susjednim zemljama. To je nedvojbeno jedan od najvećih razvojnih planova u modernoj povijesti.

Uz važan doprinos razvoju trgovine, svileni put je imao i značajnu ulogu u razvoju turizma. Posjetitelji imaju priliku upoznati se s povijesnom i kulturnom baštinom svilenog puta, koja je zaista raznolika. Kao što je prethodno prikazano kroz rad, razvijene su stotine lokaliteta i spomenika kulturne i povijesne vrijednosti. Svaki od ovih lokaliteta ili

spomenika ne samo da predstavlja različite običaje i tradicije lokalnih zajednica, već svjedoči i o kulturnoj interakciji koja se odvijala u njima ili oko njih, otkrivajući utjecaj kultura iz cijelog svijeta, dovedenih u dodir kroz povijesni Put svile.

Kroz rad su analizirane četiri turističke destinacije koje su značajne za Put svile. Iz prikazanih destinacija, vidljivo je kako svaka obiluje kulturno-povijesnim bogatstvom. Nema sumnje da su značajne za razvoj turizma promatranih prostora. Ruta ima istaknut, između ostalog, i edukacijski značaj. Turističkom valorizacijom navedene rute promiče se i osvještava različitost kultura i njihova ravnopravnost.

LITERATURA

1. Baniya, S., Rocha, N., Ruta M., Trade Effects of the New Silk Road, World Bank Group, 2019., dostupno na: <https://documents1.worldbank.org/curated/en/623141547127268639/pdf/Trade-Effects-of-the-New-Silk-Road-A-Gravity-Analysis.pdf>
2. Bevanda, A., Šantić, M., Bijakšić, S.: Marketinška komunikacija u turizmu, Sveučilište u Mostaru, Mostar, 2019.
3. China Discovery: Things to Do in Dunhuang & Top Dunhuang Attractions, dostupno na: <https://www.chinadiscovery.com/dunhuang-tours/attractions.html>
4. China Discovery: Things to do in Zhangye & Best Tourist Attractions 2023., dostupno na: <https://www.chinadiscovery.com/gansu/zhangye/attractions.html>, (18.07.2023.)
5. China Discovery: Top 12 Attractions in Qinghai | Things to Do in Qinghai 2023/2024., dostupno na: <https://www.chinadiscovery.com/qinghai-tours/things-to-do-in-qinghai.html>
6. China Discovery: Top 6 Kashgar Attractions | Things to Do in Kashgar 2023, dostupno na: <https://www.chinadiscovery.com/kashgar-tours/things-to-do-in-kashgar.html>
7. Cvetković, V.N.: Novi Put svile: Balkanska perspektiva, Univerzitet u Beogradu, Beograd, 2016.
8. Foltz, R., The Religions of the Silk Road: Overland Trade and Cultural Exchange From Antiquity to The Fifteenth Century, St. Martin's Press, New York, 2000.
9. Frankopan, P.: The New Silk Roads: The Present and Future of the World, Bloomsbury Publishing, London, 2019.
10. Gu, J.: China's New Silk Road to Development Cooperation: Opportunities and Challenges, United Nations University Centre for Policy Research, New York, 2015.

11. Hansen, V., The Impact of the Silk Road Trade on a Local Community, Yale University Press, New Haven, 2011., dostupno na: <https://history.yale.edu/sites/default/files/files/hansen-silk-road-trade.pdf>
12. Heršak, E., Vidaković, N.: Euroazijske povijesne teme i „Putovi svile“, Radovi Zavoda za hrvatsku povijest Filozofskoga fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, 2019., 51(2), 279-342.
13. Major Silk Road Cities in China - Top China Silk Road Destinations, dostupno na: <https://www.chinadiscovery.com/china-silk-road-tours/tourist-cities.html>
14. Major, J., Barnatt, J., Betrles, J., Silk Road Encounters: Sourcebook, Asia Society and The Silk Road Project, Inc., New York, 2001.
15. Miller, T.: China's Asian Dream: Empire Building Along the New Silk Road, Zed Books, London, 2017.
16. Mogao Grottoes, dostupno na: <https://www.lonelyplanet.com/china/gansu/dunhuang/attractions/mogao-grottoes/a/poi-sig/1496278/355964>
17. Sarwar, L.: The Old Silk Road and the New Silk Road - An Analysis of the Changed Discourse Centre of Central Asian Studies, University of Kashmir, Srinagar, 2017., dostupno na: <http://ccas.uok.edu.in/Files/93269b6c-7f53-4439-ae9a-3bdf55a4c649/Journal/59222b32-81a8-4021-8b51-c50c25dd22e7.pdf>
18. Study in China: Explore China - 22 World Heritage Sites in China Along the Silk Road, 2021., dostupno na: <https://www.studyinchina.com.my/web/page/22-world-heritage-sites-along-the-silk-road/>
19. UNESCO: World Cultural Heritage along the Silk Roads, dostupno na: <https://en.unesco.org/silkroad/silk-road-themes/world-cultural-heritage>
20. UNWTO: Silk road, dostupno na: <https://www.unwto.org/silk-road>

21. Waugh, D.C.: The Silk Roads in history, University of Washington, Washington, 2002., dostupno na: <https://www.penn.museum/documents/publications/expedition/PDFs/52-3/waugh.pdf>
22. Williams, T.: The Silk Roads, International Council of Monuments and Sites, 2014., dostupno na: https://www.icomos.org/images/mediatheque/ICOMOS_WHThematicStudy_SilkRoads_final_iv_201406.pdf
23. Zhangye National Geopark, dostupno na: <https://national-parks.org/china/zhangye>
24. Zhou, R.: Silk Road Attractions, China highlights, 2021., dostupno na: <https://www.chinahighlights.com/silkroad/scenery.htm>

POPIS SLIKA

Slika 1. Stari Put svile.....	4
Slika 2. Prijevozni pravci Novog Puta svile.....	8
Slika 3. Mogao Grottoes.....	21
Slika 4. Crescent Lake	21
Slika 5. Echoing Sand Mountains.....	22
Slika 6. Shazhou Night Market.....	23
Slika 7. Nacionalni geopark Zhangye	24
Slika 8. Veliki kanjon Pingshanhu.....	25
Slika 9. Hram Mati i Muta	26
Slika 10. Stari grad Kašgara.....	28
Slika 11. Jezero Karakul.....	28
Slika 12. Džamija Id Kah	29
Slika 13. Kashgar Century-old Teahouse.....	30
Slika 14. Jezero Qinghai	31
Slika 15. Samostan Kumbum	32
Slika 16. Qinghai Tibetska željeznica	33
Slika 17. Slano jezero Chaka	33
Slika 18. Samostan Rongwo	34
Slika 19. Nacionalni šumski park Kanbula.....	35
Slika 20. Muzej tibetanske medicine i tibetanske kulture.....	36